

Sijoitusneuvoston arviointi Ilmastorahastosta 2021

Tausta

Ilmastorahaston toimiohjeen mukaan sijoitusneuvosto varmistaa poikkihallinnollisen näkökulman Ilmastorahaston toimintaan. Sijoitusneuvoston tehtävänä on muodostaa näkymä valtioneuvoston yhteisistä strategisista tavoitteista, jotta yhtiön toiminta on yhteensopivaa keskeisten hallinnonalojen tavoitteiden kanssa ja jotta toimintaympäristössä tapahtuva kehitys huomioidaan. Tarkoituksena on parantaa Ilmastorahaston toiminnan vaikuttavuutta ja kykyä toimeenpanna horisontaalisia tavoitteita.

Toimiohjeen mukaan sijoitusneuvosto antaa vuosittain kirjallisen arvion TEM:lle siitä, miten ilmastorahaston tulisi kehittää toimintaansa tavoitteidensa saavuttamiseksi. TEM ottaa arvion huomioon osana omistajaohjausprosessia. Kaikki sijoitusneuvoston jäsenet osallistuivat arvioinnin tuottamiseen.

Arviointi

Ilmastorahaston ohjauskehikko, strategia ja toiminta

Ilmastorahaston toimintaa ohjaavan toimiohjeen osalta sijoitusneuvosto kiinnittää huomiota siihen, että asiakirja valmisteltiin poikkihallinnollisena yhteistyönä ja sen lähtökohdista olivat pääministeri Marinin hallitusohjelman ilmastotavoitteet sekä hallituksen kirjaamat lähtökohdat uuden Ilmastorahaston toiminnasta. Yhtiön toiminta tukee EU:n Green Deal -ohjelman sekä RRF:n digivihreää siirtymää.

Sijoitusneuvoston näkemyksen mukaan yhtiön toimiohje on linjassa hyvän hallinnon periaatteiden kanssa sekä huomioi tavoitteet kestävästä julkisesta taloudesta ja ekologisesti kestävästä kasvusta. Ilmastorahaston kautta kohdennettava rahoitus hiilijalanjäljen vähentämiseksi ja hiilikädenjäljen vahvistamiseksi sekä innovatiivisten ilmasto- ja digiratkaisuiden edistämiseksi koetaan tärkeäksi. Toisaalta sijoitusneuvosto tunnistaa liikenteen merkittäväksi ilmastopäästöjen lähteeksi Suomessa ja esittää pohdittavaksi, tulisiko tämän näkyä vahvemmin yhtiön tarkoituksessa ja tavoitteissa.

Toimiohjeen mukaan Ilmastorahasto voi rahoittaa myös muita digitalisointihankkeita edellyttäen, että ne ovat ympäristövaikutuksiltaan vähintään neutraaleja ja että niillä voidaan saavuttaa merkittäviä muita yhteiskunnallisia hyötyjä. Sijoitusneuvosto pitää ensinnäkin ympäristöneutraalisuuden vaatimusta tärkeänä, koska digitalisaatio ei aina automaattisesti edistä

päästövähennyksiä, vaikka digitalisaation ja ilmastonmuutoksen hillintää edistävät toimet usein vahvistavatkin toisiaan. Kirjausta pidetään tärkeänä myös sen vuoksi, että monet neutraalit digitalisaatiohankkeet, joilla ei ole suoria ympäristövaikutuksia, mahdollistavat ympäristövaikutuksiltaan positiivista digitalisaatiokehitystä. Tällaiset digitalisaatiohankkeet voivat liittyä esimerkiksi kyberturvallisuuteen tai ilmakehän mittauksiin, joilla päästövähennyksiä voidaan validoida. Sijoitusneuvosto kiinnittää huomiota siihen, että yhtiön strategia kohdentaa toiminnan digitalisaation osalta yksinomaan digitaalisten ilmastoratkaisujen kaupalliseen skaalaukseen sekä päästövähennyksiä mahdollistaviin digitaalisiin alustoihin. Tällä rajauksella esimerkiksi ilmakehän mittauksiin liittyvä digitalisaatiohanke voisi soveltua rahoitettavaksi, mutta moni muu digitalisaatiohanke ei.

Sijoitusneuvosto korostaa erityisesti Ilmastorahaston toiminnan vaikuttavuutta, kuten päästövähennyksiä. Ohjauskehikossa määritellyt rahoituksen kynnyshetket ja rahoituskohteiden arviointikriteerit ovat perusteltuja ja ne tulisi huomioida myös yhtiöstä säädettävässä laissa. Edelleen laissa tulisi todeta, että yhtiöllä on sijoitusneuvosto poikkihallinnollisuuden varmistamiseksi. Lain perusteluihin tulisi kirjata, että sijoitusneuvostossa ovat edustettuna TEM:n lisäksi ainakin VNK, VM, YM ja LVM. Lisäksi laissa tulisi säätää, että yhtiötä koskeva toimiohje valmistellaan ja annetaan jatkossakin TEM:n johdolla yhteistyössä VNK:n, VM:n, YM:n ja LVM:n kanssa. Yhtiön ohjauksessa tulisi jatkossakin pitäytyä osakeyhtiölain mukaisissa toimintamalleissa.

Strategian mukaan Ilmastorahaston rahoituksen saamisen edellytyksenä on, että sijoitusten tai rahoitusten kohteiden tulee olla pitkällä aikavälillä vähintään itsekannattavia. Edellytyksen riskinä nähdään, että monet esim. julkisvetoiset alustahankkeet, joiden toiminnan tuotto tai liikevoitto ei pääasiassa realisoidu toteuttajataholle, vaan muille toimijoille, jäävät rahoituksen ulkopuolelle. Toisaalta strategiassa todetaan, että rahoitettavat kohteet voivat olla yksityisten ja julkisten toimijoiden hankkeita. Sijoitusneuvosto pitää kirjausta tärkeänä, koska julkisella sektorilla on edelleen suuri rooli joillain toimialoilla.

Se, ettei Ilmastorahasto tee kriteeristöään ja rahoituskategorioitaan pidemmälle vietyä sisällöllistä rajausta rahoitettavista kohteista, on olennainen strateginen linjaus. Tulevaan kehitykseen liittyy usein epävarmuustekijöitä, minkä vuoksi mm. teknologianeutraalisuuden säilyttäminen on tärkeää. Olennaista on myös se, että strategian mukaan Ilmastorahasto voi olla ankkurisijoittajana ja/tai perustamassa erityissijoitusrahastoja tai -instrumentteja. Joissain tapauksissa tällainen instrumentaatio saattaa soveltua paremmin politiikkatoimenpiteiden edistämiseen kuin suorat sijoitukset. Sijoitusneuvosto suhtautuu positiivisesti myös mahdollisuuteen hyödyntää valtiontueksi määriteltäviä rahoitusinstrumentteja, joskin avustusmuotoisen toiminnan osalta on arvioitava,

miten se suhteutuu Ilmatorahaston nykyisen sijoitusstrategian mukaiseen vaatimukseen itsekannattavasta liiketoiminnasta.

Sijoitusneuvosto toteaa Ilmatorahaston ohjauskehikon olevan lähtökohtaisesti selkeä ja sen koetaan tukevan eri hallinnonalojen politiikkatavoitteita hyvin. Yhtiön strategia on johdonmukainen jatkumo toimiohjeelle kuvaten Ilmatorahaston hallituksen tekemiä painotuksia. Tarkempaa arviointia Ilmatorahaston toteutuneesta toiminnasta on tarkoituksenmukaista tehdä siinä vaiheessa, kun toiminta on jatkunut pidempään ja rahoituspäätöksiä on tehty nykyistä enemmän. Lähtökohtaisesti yhtiön sijoituskriteerit ja kolmiportainen arviointi kuitenkin takaavat rahoituksen seulan ja kohdentumisen painopistealueille vauhdittamaan digivihreää siirtymää.

Ilmatorahaston toiminnan keskeiset tavoitteet, kehitysnäkymät ja poikkihallinnollisuus

Sijoitusneuvoston näkemyksen mukaan Ilmatorahastolle asetetut tavoitteet - hiilijalanjäljen vähentäminen, hiilikädenjäljen vahvistaminen sekä innovatiivisten ilmasto- ja digiratkaisuiden edistäminen - ovat poikkihallinnollisesti keskeisiä. Yhtiön strategisista linjauksista johtuu, että kaikki Ilmatorahaston rahoituspäätökset kohdistuvat käynnistysvaiheessa vihreän siirtymän tukemiseen. Toisaalta myös digitalisaation merkitys rahoitettavissa kohteissa on vahva, sillä strategiassa esitetyn arvion mukaan kappalemääräisesti noin 40 % kohteista arvioidaan liittyvän digitalisaatioon. Erityisen positiivista on, että yhtiön hankevirrassa on lukuisia hankeaihoita ja hankkeita, jotka liittyvät useiden eri hallinnonalojen politiikkatavoitteisiin.

Erityisen tärkeänä kehitysnäkymänä pidetään sitä, että rahoitettavat hankkeet tukevat ilmastovaikutusten rinnalla kestävän kasvun liiketoiminnan syntyä ja suomalaisen elinkeinorakenteen uudistumista. Elvytystoimet eri puolilla maailmaa ohjaavat poikkeuksellisen paljon rahoitusta vihreään siirtymään, mikä entisestään lisää suomalaisten vähähiiliratkaisujen kansainvälistä markkinapotentiaalia. Toisaalta myös liikenteen päästövähennystavoitteiden merkityksen nähdään jatkossa painottuvan edelleen.

Sijoitusneuvosto kiinnittää huomiota siihen, että ”Ilmastomaali” liikkuu ja siirtyy jatkuvasti ja myös vastuullisen sijoittamisen kasvu näkyy toimintaympäristössä. Kehitysnäkymien huomioimiseksi säännöllinen vuoropuhelu yhtiön ja sijoitusneuvoston sekä eri toimialojen välillä nähdään tarpeelliseksi.

Muut viestit yhtiölle ja yhtiön omistajaohjaukselle

Yleisellä tasolla todetaan, että valtion omistajapolitiikassa painotetaan yritysvastuuta. Yritysvastuun merkitys korostuu entisestään, kun otetaan huomioon

Ilmastorahaston erityistehtävä. Tätäkin taustaa vasten Ilmastorahaston vaikutuskriteerien arvioinnin tulee olla läpinäkyvää ja uskottavaa sekä pohjautua mahdollisimman pitkälle tutkittuun tietoon. Sijoitusneuvosto pitää positiivisena kehityksenä sitä, että yhtiö on edelleen jatkojalostanut yhteiskunnallisen hyödyn ja vaikutusten mallintamista. Jatkossa tehtäville sijoituksille voitaisiin arvioida myös kannustinelementtejä, jotka tukisivat vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista.

Sijoitusneuvosto pitää tärkeänä, että Ilmastorahasto keskittyy rahoituksessaan alueille, joihin muiden (esim. TEM-konsernin) toimijoiden toimet eivät yllä ja jossa eri toimijoiden toimet täydentävät ja tukevat toisiaan. Ilmastorahaston on kiinnitettävä huomiota myös siihen, ettei se vääristä toimillaan kilpailua. Ilmastorahaston toiminnan tulee keskittyä skaalausvaiheeseen ja yhtiön tulee pyrkiä viuttamaan merkittävä määrä yksityisiä sijoituksia. Myös RFF nousee keskeiselle sijalle pohdittaessa täydentävän rahoituksen hyödyntämistä.

Ilmastorahaston ja TEM:n hallinnonalan muiden rahoittajaorganisaatioiden tulee yhdessä jatkaa yhteistyön ja roolituksen määrittämistä. On tärkeää, että Ilmastorahasto, Tesi, Finnvera ja Business Finland yhdessä jakavat yhteisen tilannekuvan sekä ymmärryksen yhteistyörakenteista ja rooleista digivihreän siirtymän ja kasvun rahoituksessa. Esimerkiksi yhteistyö määriteltäessä yhteisiä sijoituskriteereitä on toiminut Tesin kanssa saumattomasti. Lisäksi verkostoituminen sekä viestintä ovat tärkeitä potentiaalisen kohdeyritysjoukon saavuttamiseksi ja kohdeyritysten rahoituspaketin rakentamiseksi esim. HorisonttiEU-tukien ja -ohjelmien ympärille. Toimilla on yhteys myös Business Finlandin yhteydessä toimivaan EU-rahoitusneuvontapalveluun.

Sijoitusneuvosto nostaa esille, että TEM on lokakuussa 2021 käynnistämässä kestävän rahoituksen selvitystyön, joka tukee kokonais kuvan muodostamisessa sekä työnjaon ja roolien selkeyttämisessä.

Ilmastorahaston kannattaa selvittää erilaisia mahdollisuuksia hyödyntää EIP-ryhmän rahoitusta (lainat, opo, takaukset) erityisesti InvestEU-ohjelmasta. EIP:n ja InvestEU:n hyödyntäminen ei edellytä komission tekemää pilariarviointia Ilmastorahastosta, vaan ohjelmia voidaan toteuttaa myös yhteistyössä EIP-ryhmän kanssa. Mahdollisuuksia voisivat tarjota erityisesti "Kestävää infrastruktuuria" sekä "T&k-, innovaatioita ja digitalisaatiota" koskevat InvestEU-ohjelman politiikkaikkunat. EU-rahoitusta voidaan hyödyntää joko yksittäisen yrityksen rahoituskierroksella yhdessä EIP-ryhmän rahoituksen kanssa, tai esimerkiksi hyödyntäen EIR:n ohjelmatakausta (esim. pääomalainoihin). Suhtautuminen EU-rahoitukseen voisi näkyä selvemmin myös Ilmastorahaston verkkosivuilla.

Ilmastorahaston strategian kohtaa, jossa kuvataan kytkeytymistä EU-rahoitukseen, olisi hyvä täsmentää siltä osin, onko kyseessä avustusmuotoinen EU-

rahoitus vai markkinaehtoisempi EU-rahoitus. Sijoitusneuvosto nostaa esiin mahdollisuuden kehittää kirjauksia eri hallinnonalojen yhteistyössä.

Edelleen strategian mukaan mahdollinen tapa kytkeytyä EU-rahoitukseen on Ilmastorahaston normaalissa sijoitusprosessissa syntyvän rahoitusosuuden laskeminen osaksi EU-rahoituksen irrottamiseen tarvittavaa kansallista vastinrahoitusta. Yhtiön todetaan myös selvittävän yhteistyömahdollisuuksia ministeriöiden ohjelmavastaavien kanssa. Tältä osin sijoitusneuvosto ja taustaorganisaatiot kuulisivat mielellään, miten asia etenee. Sijoitusneuvosto ehdottaa ministeriöiden TKI-verkosta yhdeksi mahdolliseksi kontaktipinnaksi jatkopohdintoille.

Lopuksi sijoitusneuvosto toteaa, että Ilmastorahaston toiminta on lähtenyt käyntiin valmistelussa asetettujen odotusten mukaisesti. Toiminta on edelleen alkuvaiheessa eikä suurille muutoksille tällä hetkellä nähdä tarvetta.